

Wyrok z dnia 5 sierpnia 1999 r.

II UKN 73/99

Uposażenie rodzinne przewidziane w art. 78² § 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) nie przysługuje członkom rodziny w razie śmierci asesora sądowego.

Przewodniczący: SSN Barbara Wagner, Sędziowie SN: Beata Gudowska, Roman Kuczyński (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 5 sierpnia 1999 r. sprawy z powództwa Ady S. nieletniej zastąpionej przez ustawową przedstawicielkę – matkę Hannę S. przeciwko Sądowi Wojewódzkiemu w B., Sądowi Rejonowemu w S. o ustalenie uprawnień do uposażenia rodzinnego, na skutek kasacji Sądu Rejonowego w S. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 16 grudnia 1998 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok w ten sposób, że zmienił poprzedzający go wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 23 września 1998 r. [...] i powództwo Ady S. oddalił.

U z a s a d n i e n i e

Małoletnia Ada S., reprezentowana przez przedstawicielkę ustawową Hannę S., dochodziła pozwem przeciwko Sądowi Wojewódzkiemu w B. ustalenia, że przysługuje jej prawo do uposażenia rodzinnego po zmarłym dnia 7 stycznia 1989 r. ojcu, asesorze sądowym w Sądzie Rejonowym w S.

Rozpoznając powództwo Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego Sąd Rejonowy w S., w którym asesor wykonywał czynności sędziowskie i wyrokiem wstępnym z dnia 23 września 1998 r. uznał, że powódce przysługuje od dnia 1 stycznia 1998 r. prawo do uposażenia rodzinnego od Sądu Rejonowego w S., zaś w stosunku do Sądu Wojewódzkiego w B. powództwo oddalił uznając, że Sąd ten nie

posiada legitymacji biernej w procesie z uwagi na to, że Sąd Rejonowy w S. jest w rozumieniu § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu ustalania i wypłacania uposażeń oraz uposażeń rodzinnych sędziom i prokuratorom w stanie spoczynku oraz członkom ich rodzin (Dz.U. Nr 130, poz. 869) jednostką organizacyjną właściwą do wypłacania uposażenia. Sąd pierwszej instancji stanął na stanowisku, iż skoro asesorowi powierzone było pełnienie czynności sędziowskich, to zgodnie z art. 115 § 3 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) stosuje się wobec niego przepisy dotyczące sędziów, w tym przepis art. 78² § 1 tej ustawy, przewidujący prawo do uposażenia rodzinnego.

Powyższy wyrok zaskarżył apelacją Sąd Wojewódzki w B. i Sąd Rejonowy w S.

Wyrokiem z dnia 16 grudnia 1998 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku odrzucił apelację Sądu Wojewódzkiego w B. i oddalił apelację Sądu Rejonowego w S. Sąd drugiej instancji uzasadnił odrzucenie apelacji Sądu Wojewódzkiego tym, że nie miał on legitymacji biernej w procesie i żądał oddalenia powództwa i żądanie to, aczkolwiek z innych przyczyn, zostało uwzględnione, przeto apelacja od orzeczenia korzystnego dla tego pozwanego nie jest dopuszczalna. Natomiast apelacja pozwanego Sądu Rejonowego nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ według art. 115 § 3 Prawa o ustroju sądów powszechnych, do asesorów sądowych, którym powierzono pełnienie czynności sędziowskich stosuje się przepisy dotyczące sędziów, co należy rozumieć jako stosowanie wszystkich przepisów, w tym także regulujących uposażenie w stanie spoczynku i uposażenie rodzinne.

Kasacja pozwanego Sądu Rejonowego w S. zarzuca wyrokowi Sądu Apelacyjnego naruszenie prawa materialnego – art. 78 Prawa o ustroju sądów powszechnych oraz art. 6 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 124 poz. 782) przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że powódce, która przed dniem 1 stycznia 1998 r. nabyła prawo do renty rodzinnej po swoim ojcu Tomaszu S., asesorze sądowym, przysługuje po tej dacie prawo do uposażenia rodzinnego. W uzasadnieniu kasacja kwestionuje także przyjętą przez Sąd drugiej instancji wykładnię przepisu art. 115 § 3 Prawa o ustroju sądów powszechnych.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kasacja zasługuje na uwzględnienie. Rozstrzygnięcie Sądu drugiej instancji, akceptujące wyrok Sądu pierwszej instancji zasadza się przede wszystkim na gramatycznej wykładni przepisu art. 115 § 3 Prawa o ustroju sądów powszechnych, który stanowi, że „do asesorów sądowych, którym powierzono pełnienie czynności sędziowskich, stosuje się przepisy dotyczące sędziów”. Zauważając, że świadczenie w postaci uposażenia rodzinnego zostało uregulowane w dziale II rozdziale 4 zatytułowanym „Obowiązki i prawa sędziów” ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (p.u.s.p.) Sąd Apelacyjny przytacza brzmienie przepisu art. 115 § 3 tej ustawy tak, jakby przepis ten był zamieszczony w tym samym dziale i rozdziale tej ustawy. Tymczasem przepis art. 115 § 3 p. u.s.p. zamieszczony jest w dziale IV ustawy – zatytułowanym „Aplikanci i asesory sądowi” i z § 1 tego przepisu wynika sposób nawiązania stosunku pracy (mianowanie przez Ministra Sprawiedliwości po ukończeniu aplikacji sądowej i zdaniu egzaminu sędziowskiego), z § 2 wypływa upoważnienie Ministra Sprawiedliwości do powierzenia asesorowi sądowemu pełnienia czynności sędziowskich w sądzie rejonowym na czas określony, nie przekraczający dwóch lat i możliwość ponownego powierzenia tych czynności z ograniczeniem jednak łącznego okresu pełnienia tych czynności do lat trzech. Koresponduje to z § 4 tego przepisu, według którego asesorem sądowym nie można być dłużej niż 3 lata, przy czym Minister Sprawiedliwości może zwolnić asesora, po uprzednim wypowiedzeniu, za zgodą kolegium sądu okręgowego, a przepis art. 60 § 1 p.u.s.p., mówiący o utracie stanowiska sędziowskiego wskutek prawomocnego orzeczenia sądu dyscyplinarnego o wydaleniu ze służby sędziowskiej oraz orzeczenia sądu skazującego na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska sędziego stosuje się odpowiednio. Dopiero na tle tych odrębności w zakresie sytuacji prawnej asesorów, co do powstania i ustania stosunku służbowego sędziów (rozdział 2 działu II) i obowiązków i praw sędziów (rozdział 4 działu II), należy doszukiwać się intencji ustawodawcy co do wykładni przepisu art. 115 § 3 p.u.s.p., stanowiącego, iż do asesorów sądowych, którym powierzono pełnienie czynności sędziowskich, stosuje się przepisy dotyczące sędziów. Chodzi mianowicie o to, czy wobec tego, że ustawodawca nie używa określenia o „odpowiednim” stosowaniu przepisów dotyczących sędziów, a zatem przy zastosowaniu tych przepisów wprost, dopuszcza on

do zastosowania wobec asesora sądowego, któremu powierzono pełnienie czynności sędziowskich, także przepisów dotyczących sędziów, które przewidują dla sędziego stan spoczynku i związane z tym stanem uposażenie.

Na postawioną kwestię należy odpowiedzieć negatywnie. Sytuacja prawna sędziego i sytuacja prawna asesora, któremu powierzono pełnienie czynności sędziowskich nie jest tożsama, mimo treści przepisu art. 115 § 3 p.u.s.p. Niewątpliwie pojęcia „czynności sędziowskie” nie można utożsamiać z pojęciem „obowiązków i praw sędziów”, o jakich mowa w rozdziale 4 działu II p.u.s.p. Asesor bowiem nie jest związany ślubowaniem sędziowskim (art. 64 § 1 p.u.s.p.) co jest wymienione na wstępie obowiązków sędziego, a rola ślubowania sędziowskiego (art. 56 § 1 p.u.s.p.) zasadniczo różni się od roty ślubowania aplikanta sądowego (art. 113 § 4 p.u.s.p.), która nadal wiąże asesora sądowego. Gdyby ustawodawca przez powierzenie asesorowi pełnienia czynności sędziowskich rozumiał stosowanie wobec asesora w s t k i c h przepisów dotyczących sędziów, asesor przed przystąpieniem do pełnienia tych czynności powinien składać ślubowanie sędziowskie. Pełnienie czynności sędziowskich, jakkolwiek niewątpliwie ma prowadzić do oceny asesora jako kandydata na stanowisko sędziego, nie jest jednak warunkiem sine qua non powołania na stanowisko sędziego. Przepis art. 115 § 2 p.u.s.p. nie nakłada bowiem na Ministra Sprawiedliwości obowiązku powierzenia asesorowi pełnienia czynności sędziowskich (Minister... może powierzyć), zaś z przepisu art. 51 § 1 pkt 6 p.u.s.p. wynika m.in., że na stanowisko sędziego może być powołany ten, kto „...pracował w charakterze asesora sądowego lub prokuratorskiego co najmniej dwa lata”. Ustawodawca nie używa dodatkowego sformułowania „i pełnił czynności sędziowskie”. Hipotetycznie jest zatem dopuszczalny przypadek powołania na stanowisko sędziego osoby spełniającej wymagania z art. 51 § 1 p.u.s.p., która pracowała w charakterze asesora co najmniej 2 lata ale nie powierzano jej w ogóle pełnienia czynności sędziowskich, przeto w okresie asesury nie miały wobec niej zastosowania przepisy dotyczące sędziów.

Nie jest też ustawodawca konsekwentny w stosowaniu wobec asesorów, którym powierzono czynności sędziowskie, przepisów dotyczących sędziów. Oto bowiem przepis art. 87 § 1 p.u.s.p. stanowi, że „postępowanie dyscyplinarne toczy się z wyłączeniem jawności. Na rozprawie mogą być obecni sędziowie oraz asesorzy pełniący czynności sędziowskie”.

Redakcja tego przepisu dowodzi, że ustawodawca mimo treści art. 115 § 3 p.u.s.p. różnicuje sytuację sędziów i asesorów, którym powierzono pełnienie czynno-

ści sędziowskich. Jeżeli bowiem z art. 115 § 3 p.u.s.p. wynika, że do asesorów, którym powierzono pełnienie czynności sędziowskich, stosuje się przepisy dotyczące sędziów, to możnaby wnosić, iż z mocy tego przepisu asesorzy tacy mogliby uczestniczyć w rozprawie dyscyplinarnej także wówczas, gdyby przepis art. 87 § 1 zdanie drugie p.u.s.p. ograniczał obecność na rozprawie tylko do sędziów. Skoro jednak ustawodawca osobnym zapisem rozszerzył to uprawnienie także na asesorów, pełniących czynności sędziowskie, należy uznać, że do asesorów takich nie stosuje się takich przepisów dotyczących sędziów, które określają ich prawa i obowiązki w zakresie szerszym niż asesorów.

Nie jest przedmiotem niniejszej sprawy ani wykładnia pojęcia „czynności sędziowskich” ani dokonanie szczegółowej analizy przepisów Prawa o ustroju sądów powszechnych pod kątem utworzenia katalogu tych, które jako dotyczące sędziów stosuje się do asesorów, którym powierzono pełnienie czynności sędziowskich. Najogólniej można stwierdzić, iż, skoro okres asesury ma przygotować egzaminowanego aplikanta sądowego do objęcia stanowiska sędziego, to czynności sędziowskie polegają przede wszystkim na orzekaniu i w takich przypadkach do asesorów ma zastosowanie art. 178 Konstytucji RP (niezawisłość sędziowska) oraz przepisy postępowania sądowego (karnego i cywilnego). Jednakże pojęcie „czynności sędziowskie” jest pojęciem węższym od „obowiązków i praw sędziów”, a pełnienie przez asesora czynności sędziowskich nie czyni asesora nieusuwalnym ze swego stanowiska, która to zasada dotyczy sędziów (art. 58 p.u.s.p.). Jeżeliby uznać, iż dopuszczalność zwolnienia asesora za wypowiedzeniem i ograniczoność piastowania tego stanowiska do lat 3 (art. 115 § 4) stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 58 p.u.s.p., to użycie przez ustawodawcę sformułowania „czynności sędziowskie”, a nie „obowiązki sędziowskie”, nie pozwala na zastosowanie wobec asesora sądowego, a tym samym w razie jego śmierci w stosunku do członków jego rodziny, instytucji stanu spoczynku i związanego z nią prawa do uposażenia. Stan spoczynku jest bowiem instytucją zamieszczoną w rozdziale 2 działu II p.u.s.p. zatytułowanym „powstanie i ustanie stosunku służbowego sędziów”. Skoro więc powstanie i ustanie stosunku pracy asesora sądowego uregulowano wyczerpująco w dziale IV – art. 115 p.u.s.p., to należy uznać, iż to rozstrzygnięcie jest autonomiczne i odesłanie z art. 115 § 3 nie może odnosić się do przepisu art. 59 § 3 p.u.s.p., według którego w stan spoczynku przechodzi sędzia. Zaznaczyć także należy, że po myśli art. 60 § 2 p.u.s.p., Minister sprawiedliwości zawiadamia sędziego o rozwiązaniu lub wygaśnięciu stosunku służ-

bowego, o którym mowa w § 1 tego przepisu (orzeczenie sądu dyscyplinarnego o wydaleniu ze służby sędziowskiej i orzeczenie sądu skazujące na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska sędziego) oraz o przejściu w stan spoczynku. Przepis art. 60 § 1 stosuje się, poprzez art. 115 § 4 p.u.s.p. odpowiednio do asesorów, natomiast nie ma tego odesłania w stosunku do art. 60 § 2, mówiącego o zawiadomieniu sędziego o przejściu w stan spoczynku. Można więc i z tej regulacji wysunąć wniosek, iż ustawodawca nie przewidział przejścia asesora sądowego w stan spoczynku. Uposażenie sędziego w stanie spoczynku należy do jego praw (przepis art. 71¹ p.u.s.p. zamieszczony jest w rozdziale 4 działu II – obowiązki i prawa sędziów). Skoro uposażenie jest przypisane do stanu spoczynku sędziego, od wynagrodzenia sędziów nie odprowadza się składek na ubezpieczenie społeczne (art. 78¹ § 1 p.u.s.p.), przejście sędziego w stan spoczynku powoduje utratę prawa do renty lub emerytury z ubezpieczenia społecznego (art. 71¹ § 6 p.u.s.p.), a w świetle powyższych rozważań wykazano, że mimo treści art. 115 § 3 p.u.s.p. ustawodawca wyartykułowuje osobno i dodatkowo niektóre uprawnienia asesorów, pełniących czynności sędziowskie (vide art. 87 § 1 zdanie drugie p.u.s.p.) nie czyni tego jednak odnośnie do uprawnień stanu spoczynku i uposażenia stanu spoczynku, nadając to prawo tylko sędziom – brak jest podstaw do uznania, iż asesorowi, bez względu na datę ustania stosunku pracy przysługiwało przejście w stan spoczynku i przynależne temu stanowi uposażenie, zaś w razie jego śmierci – członkom jego rodziny uposażenie rodzinne. Zwrócić także należy uwagę na fakt, iż podstawę wynagrodzenia sędziów, asesorów i aplikantów sądowych stanowi rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1996 r., wydane na podstawie delegacji z art. 71 § 2 p.u.s.p. gdy chodzi o sędziów w związku z art. 115 § 3 p.u.s.p., gdy chodzi o asesorów i art. 116 p.u.s.p. gdy chodzi o aplikantów sądowych (Dz.U. Nr 155, poz. 758).

Natomiast rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu ustalania i wypłacania uposażeń oraz uprawnień rodzinnych sędziom i prokuratorom w stanie spoczynku oraz członkom ich rodzin wydane jest wyłącznie w oparciu o art. 71² p.u.s.p., art. 62b ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (jednolity tekst: Dz.U. z 1994 r. Nr 19, poz. 70 ze zm.) oraz art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 124, poz. 782). Przepisy art. 71² p.u.s.p. i art. 6 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. odnoszą się wy-

łącznie do sędziów (i prokuratorów), przy czym redakcja art. 6 powołanej ustawy nie pozwala w tym względzie na żadne wątpliwości (przepisy art. 71¹ § 2 i 4 p.u.s.p. mają zastosowanie do sędziów i odpowiednio do prokuratorów, którzy uzyskali prawo do emerytury lub renty przed dniem wejścia w życie ustawy z 28 sierpnia 1997 r., jeżeli prawo to nabyli zajmując stanowisko sędziego lub prokuratora).

Jeżeli zatem akt prawny regulujący wynagrodzenie sędziów, asesorów i aplikantów sądowych powołuje wszystkie przepisy p.u.s.p., które dotyczą tych trzech grup, zaś akt prawny regulujący uposażenie sędziów w stanie spoczynku odwołuje się tylko do przepisów dotyczących sędziów, z pominięciem art. 115 § 3 p.u.s.p., to uznać należy taką regulację za celową, co musi prowadzić do wniosku, iż art. 115 § 3 p.u.s.p. nie pozwala na uznanie, że asesorowi, pełniącemu czynności sędziowskie bądź pozostałej po nim rodzinie przysługuje uposażenie stanu spoczynku i bez znaczenia jest, iż żaden z przepisów Prawa o ustroju sądów powszechnych, regulujących przejście sędziego w stan spoczynku i prawo do uposażenia spoczynkowego bądź rodzinnego, wprost nie wyłącza zastosowania tych przepisów w stosunku do asesorów, ponieważ przedstawiony wyżej sposób legislacji stanu spoczynku czynił zbędnym takie wyłączenie. Za taką intencją ustawodawcy przemawia też i to, że ustanawiając w art. 72 § 1 p.u.s.p. prawo do dodatkowego urlopu sędziego i w § 10 rozporządzenia Prezydenta RP w sprawie wynagrodzeń sędziów prawo do nagród jubileuszowych i dodatków za wieloletnią pracę (odsyłając do przepisów ustawy o pracownikach urzędów państwowych) zezwolił na wliczenie do okresów pracy, od których należy wymiar urlopu, wysokość dodatku lub nagrody jubileuszowej także okresów aplikacji, asesury, wykonywania zawodów adwokata, radcy prawnego lub zajmowania samodzielnego stanowiska w organach administracji państwowej, z którym związana była praktyka prawnicza (ewentualnie inne okresy pracy) – natomiast przejście sędziego na jego wniosek w stan spoczynku z zachowaniem prawa do uposażenia spoczynkowego po ukończeniu przez kobietę 55 lat, a przez mężczyznę 60 lat, uzależnił od przepracowania na stanowisku sędziego nie mniej niż 25 lat (kobiety) i 30 lat (mężczyźni). Przepis art. 59 § 4 p.u.s.p. nie zawiera takiego uregulowania jak przepis art. 72 § 2 p.u.s.p. (urlopy dodatkowe), przez co intencję ustawodawcy należy rozumieć ściśle, a mianowicie, że chodzi o przepracowanie danego okresu na stanowisku sędziego, bez wliczenia okresu aplikacji i asesury, a tym samym zaliczenie okresu pełnienia czynności sędziowskich przez asesora w oparciu o przepis art. 115 § 3 u.s.p. nie jest możliwe. Trudności w wykładni przepisu

art. 115 § 3 p.u.s.p. wynikają przede wszystkim z braku przystosowania tego przepisu do stanu prawnego wprowadzonego ustawą z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zmianie Prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 124, poz. 782), którą dodano przepis art. 71¹. W stosunku do poprzedniego stanu prawnego, różnicowało to pod względem zaopatrzenia emerytalno-rentowego jednolicie dotąd podlegających pracowniczemu zaopatrzeniu emerytalnemu sędziów, aplikantów, asesorów, kuratorów, komorników i innych pracowników sądowych i sformułowanie, iż do asesorów sądowych, którym powierzono pełnienie czynności sędziowskich stosuje się przepisy dotyczące sędziów, nie nasuwało w tej kwestii wątpliwości. Nie można jednak nie zauważyć pewnej ewolucji, jaką instytucja powierzenia asesorowi czynności sędziowskich przechodziła.

Pod rządem Prawa o ustroju sądów powszechnych z 1928 r. (jednolity tekst: Dz.U. z 1964 r. Nr 6, poz. 40 ze zm.) prawa i obowiązki asesorów sądowych unormowane były przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 listopada 1960 r. o aplikantach i asesorach sądowych (Dz.U. Nr 51, poz. 301 ze zm.). Sytuację asesorów, którym powierzono pełnienie czynności sędziowskich regulował art. 136¹ p.u.s.p., który odsyłał co do stosowania wobec nich przepisów dotyczących sędziów do przepisów rozdziału 4-6 w dziale II w zakresie praw, obowiązków i odpowiedzialności sędziów. Prawo o ustroju sądów powszechnych z dnia 20 czerwca 1985 r. (jednolity tekst: Dz.U. z 1994 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.), nadal obowiązujące, nie przewidywało wydania przepisów wykonawczych dotyczących stosunku pracy asesorów.

Przepis art. 121 § 2 i 3 p. u.s.p. w dacie śmierci Tomasza S. (7 stycznia 1989 r.) brzmiał: „§ 2. Minister Sprawiedliwości może powierzyć asesorowi sądowemu pełnienie czynności sędziowskich w sądzie rejonowym w oznaczonym zakresie i na czas określony, nie przekraczający dwóch lat. § 3. Do asesorów sądowych stosuje się przepisy dotyczące sędziów. Minister Sprawiedliwości może jednak zwolnić asesora po uprzednim wypowiedzeniu; przepis art. 63 § 1 stosuje się odpowiednio”.

Pierwsze uregulowanie pozwalało na stosowanie wobec asesorów pełniących czynności sędziowskie praw i obowiązków dotyczących sędziów, drugie uregulowanie upoważniało Ministra Sprawiedliwości do powierzenia asesorowi pełnienia czynności sędziowskich w oznaczonym zakresie i na oznaczony czas, jednocześnie, niezależnie od tego powierzenia, nakazywało stosowanie do asesorów przepisów dotyczących sędziów, co następnie zostało (tak jak i zwolnienie z pracy) obwarowane zgodą kolegium sądu wojewódzkiego. Od 1 stycznia 1998 r. wprowadzono możli-

wość ponownego powierzenia asesorowi czynności sędziowskich, jednakże na okresie nie przekraczający 3 lat i dopuszczono możliwość powierzenia pełnienia tych czynności w sądzie wojewódzkim (obecnie okręgowym) jako odwoławczym. Jednakże pozostałe sformułowania omawianego przepisu pozostały bez zmian mimo wprowadzenia stanu spoczynku dla sędziów i uposażenia z nim związanego, odmienne uregulowanego niż w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (obecnie w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz.U. Nr 162, poz. 1118). Zmiana statusu zawodowego sędziego wynikająca z wprowadzenia konstytucyjnego podziału władz na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą przez ustanowienie stanu spoczynku i związanego z nim uposażenia nie pozbawiła sędziego prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, do której nabywa on prawo w razie zrzeczenia się stanowiska (pomijając przypadki zwolnienia dyscyplinarnego, czy utraty do posiadanego już stanu spoczynku wskutek orzeczenia sądu) i przez to wyzbywa się pewnych ograniczeń wynikających ze stanu spoczynku (dochowanie godności urzędu sędziego, podleganie odpowiedzialności dyscyplinarnej, obowiązek uzyskania zgody prezesa sądu na dodatkowe zatrudnienie i zakaz podejmowania zajęcia uchybiającego godności sędziego). Jeżeli jednak sędzia godzi się na podleganie takim ograniczeniom, jakie obowiązywały go w okresie służby sędziowskiej, po przejściu w stan spoczynku z powodu wieku, choroby lub utraty sił, przysługuje mu uposażenie określone w art. 71¹ § 2 p.u.s.p., którego wysokość kształtuje się korzystniej niż świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Skoro zatem przepisy prawa przewidują dla sędziów rozwiązania bardziej korzystne od uregulowań dotyczących pozostałych pracowników resortu sprawiedliwości objętych systemem ubezpieczeń społecznych, z którego sędziowie są wyłączeni, wykładnię przepisu art. 115 § 3 u.s.p., rozszerzającą prawo do przejścia w stan spoczynku na asesorów, uznać należy za chybioną. Uposażenie rodzinne z kolei jest świadczeniem pochodnym i przysługuje członkom rodziny osoby, która nabyła uprawnienie do stanu spoczynku i uposażenia do niego przywiązanego. Mimo zatem, że z mocy art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r., przepisy art. 78² p.u.s.p. mają zastosowanie również do osób, które przed dniem 1 stycznia 1998 r. pobierały rentę rodzinną, żądanie powódki nie może zostać uwzględnione, gdyż jej ojciec nie zajmował stanowiska sędziego. Okoliczność, że pozew został zgłoszony przed dniem 1 stycznia 1999 r., od której to daty treść przepisu art. 78² p.u.s.p. została znowelizowana przez dodanie § 1a pozostaje bez znaczenia dla

sprawy, gdyż dodany przepis może mieć wpływ na wysokość uposażenia rodzinnego, a nie na prawo do niego.

Z powyższych motywów Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że powództwo zostało uwzględnione wskutek błędnej wykładni art. 115 § 3 p.u.s.p. i niewłaściwego zastosowania art. 78² p.u.s.p. a wobec oddalenia apelacji strony pozwanej przez Sąd drugiej instancji należało z oparcia o art. 393¹⁵ KPC, orzec jak w sentencji wyroku.

=====